

C68 – C-CUL5

VLAAMS PARLEMENT

Zitting 1996-1997

24 april 1997

HANDELINGEN

COMMISSIEVERGADERING

COMMISSIE VOOR CULTUUR EN SPORT

Interpellatie van de heer Chris Vandenbroeke tot de heer Luc Martens, Vlaams minister van Cultuur, Gezin en Welzijn, over de criteria voor het toekennen van publicatiepremies aan auteurs

Commissie voor Cultuur en Sport

Donderdag 24 april 1997

VOORZITTER : De heer Louis Brill

– *De interpellatie wordt gehouden om 14.11 uur.*

Interpellatie van de heer Chris Vandenbroeke tot de heer Luc Martens, Vlaams minister van Cultuur, Gezin en Welzijn, over de criteria voor het toekennen van publicatiepremies aan auteurs

De voorzitter : Aan de orde is de interpellatie van de heer Vandenbroeke tot de heer Martens, Vlaams minister van Cultuur, Gezin en Welzijn, over de criteria voor het toekennen van publicatiepremies aan auteurs.

De heer Vandenbroeke heeft het woord.

De heer Chris Vandenbroeke : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, geachte collega's, ik zal het kort houden. Het onderwerp van deze interpellatie is erg specifiek van aard. Het is eigenlijk meer dan een interpellatie : ik wil de minister ertoe aanzetten om een creatieve uitbouw van het letterenbeleid te overwegen. Ik weet ook wel dat de financiële marges bijzonder smal zijn, ook al werd daaraan onlangs met recht en reden iets gedaan. Vandaag bedraagt het budget een goede 100 miljoen frank. Dat blijft toch een beperkt bedrag.

Ik wil hier een voorstel tot enige creativiteit lanceren. Ik besef wel dat ik zo het risico loop dat mijn collega's me daarvoor op de korrel zullen nemen. Ik leg u met enige schroom dit voorstel voor, omdat ik niet het verwijt wil krijgen dat ik hier een pleidooi pro domo voer. Mijn voorstel bestaat er immers uit om bij het letterenbeleid, naast poëzie, proza, essays en jeugdliteratuur, ook de menswetenschappen in brede zin te betrekken. Inzonderheid heb ik daarmee het koninginnenstuk van de menswetenschappen, de geschiedenis, op het oog. Ik zal overigens enkele voorbeelden uit de geschiedschrijving geven om mijn betoog te stofferen.

De begroting werd nog maar onlangs opgetrokken tot dat bedrag van 100 miljoen frank. Men zou kunnen opwerpen dat ik voorstel om dat bedrag nog verder op te splitsen en nog verder te verdelen over nog meer domeinen. Wat ik voorstel, is echter niet meer dan een suggestie om enkele kleine wijzigingen aan te brengen. Een andere opwerping die men me voor de voeten zou kunnen gooien, is de volgende. Mevrouw Lindekens en de heer Van Wallendael hebben onlangs een voorstel van decreet ingediend over een Vlaams Fonds voor de Letteren, en nu heeft hij eigenlijk al een soort van amendement klaar.

Waarover wil ik het hier hebben ? Ik wil het niet hebben over uw beleid, over de vraag of we steun-aankopen moeten doen, stimuleringsbeurzen moeten organiseren of publicatiepremies moeten geven. Ik wil het wel hebben over mijn creatief, beperkt voorstel om ook de menswetenschappen in brede zin tot voorwerp van dit beleid te maken.

Ik geef het voorbeeld van heel goede letterkunde, die terzelfder tijd ook heel goede geschiedschrijving is. Ik denk aan het fameuze boek van Karel Van Isacker, *Mijn Land in de Kering*. Dat is zeer goede geschiedschrijving, die briljant is verwoord. Het is een verantwoorde vulgarisering, met een absoluut minimum aan voetnoten. Doorgaans worden dergelijke boeken geschreven door anciens, die erg veel ervaring hebben. Ze ondervinden niet de minste problemen om te publiceren. Ze kunnen bij gelijk welke uitgever terecht. Anderzijds worden er elk jaar tientallen, misschien wel enkele honderden goede licentiaats- en doctoraatsverhandelingen door menswetenschappers afgeleverd. Doorgaans gaat het om kanjers van boeken die moeilijk toegankelijk zijn en wetenschappelijk zijn onderbouwd. Daarom zijn ze in die vorm niet publiceerbaar. Een aantal onder hen zijn echter bereid om een alternatieve versie te publiceren. Ze zijn bereid om hun werk te herschrijven en om te komen tot een zeer goede vulgarisatie.

Vandenbroeke

Ik ben steeds opnieuw bedroefd als ik zie welke buitenlandse grote namen bij ons op de markt komen. Gisteren keek ik even de boekentoptien van het weekblad Knack in. In die lijst staat nu reeds een tiental weken het boek *Edelvrouwen in de twaalfde eeuw*, van de hand van Georges Duby. Dat is uiteraard een zeer goed vulgariserend werk. En als Georges Duby niet op die lijst voorkomt, dan zullen het wel *Le Roy Ladurie*, *John Boswell* of *Fernand Braudel* zijn. Het gaat om goede historici die met goede vulgarisaties de markt inpalmen. Ondertussen krijgen onze jonge wetenschappers die kans niet.

Ik wil u dus vragen om het volgende te overwegen : zou men niet een, twee of drie keer per jaar een initiatief kunnen nemen om de ontwikkeling van een nieuw domein te stimuleren ? Naast de historische roman en de wetenschappelijke historische literatuur zou men de creatie van een tussenvorm, namelijk de zeer goede vulgarisatie, kunnen stimuleren. Dat zou al dan niet in het kader van de werking van het Fonds voor Vlaamse Letterkunde kunnen gebeuren.

Ik heb een tiental jaren geleden zelf die poging ondernomen, als redactielid van een van de oudste historische tijdschriften in Vlaanderen. Dat tijdschrift - *Société d'émulation*, in de volksmond : *Emulatie* - werd eind vorige eeuw opgericht. We hebben toen de Vlaamse Historische Studiën - VHS - opgestart. In dat kader proberen we om een of twee keer per jaar - want onze middelen zijn beperkt - een goede vulgarisatie van een doctoraats- of licentieverhandeling van een jonge historicus op de markt te brengen. Dat project loop goed, maar de aanpak is niet ideaal. Sta me toe hier nogmaals te benadrukken dat ik hier niet als advocaat van de VHS optreed. Ik gebruik de ervaring met de VHS als voorbeeld.

Dergelijke initiatieven zou men moeten subsidiëren. Dat zou de historicus in kwestie de kans geven om alles nog eens rustig opnieuw te bekijken, om het optimaal te presenteren en om het desgewenst ten dele te herschrijven. Dat laatste zou eventueel kunnen gebeuren met de hulp van een goed neerlandicus of neerlandica.

Ik wil mijn betoog hier afsluiten. Ik vraag me dus af of ons letterenbeleid zich moet beperken tot de domeinen der poëzie en proza en dergelijke. Zouden we daaraan geen nieuw domein kunnen toevoegen ?

Samenvattend wil ik u het volgende vragen : kan een omschrijving van literaire genres, zoals tot hiertoe gehanteerd, niet met enige soepelheid gebeuren door deze uit te breiden met vlot leesbare, al dan niet vulgariserende publicaties uit de menswetenschappen ?

Ten tweede : kan het aanbod van vlot leesbare, al dan niet ge vulgariseerde publicaties uit de menswetenschappen niet worden geoptimaliseerd door ze, naar analogie met het zuiver literaire genre, voor de toekenning van publicatiepremie open te stellen ?

En ten derde : kan het aanbod van vlot leesbare, al dan niet ge vulgariseerde publicaties uit de menswetenschappen niet worden geoptimaliseerd door voor jonge vorsers en wetenschappers een geëigende tussenkomst te bedingen bij uitgeverijen, waardoor het risico ten gevolge van gebrek aan naam bekendheid ten dele vervalt ?

De voorzitter : De heer Keulen heeft het woord.

De heer Marino Keulen : Ik zou een pleidooi willen houden in de omgekeerde zin. De heer Vandenbroeke wil wetenschappelijke publicaties laten uitgeven volgens leesbare literaire criteria. De vraag is wat literaire criteria zijn. De vraag wat literatuur is houdt literatuurwetenschappers immers al jaren bezig.

Mijns inziens is er nu al een teveel aan vlot leesbare vulgariserende teksten, die vaak enige kritische diepgang ontberen. De vraag rijst of er niet eerder moet worden geïnvesteerd in navorsingswerk en wetenschappelijk onderzoek, zeker wat de humane wetenschappen betreft. Het toegankelijk en leesbaar maken van de uitgeschreven resultaten van dat onderzoek is immers redactiewerk. Van een wetenschapper mag toch worden verwacht dat hij op een heldere en bevattelijke manier methodes, wetenschappelijke uitgangspunten en onderzoeksresultaten kan overbrengen. Daarom bestaat de noodzaak om primo te investeren in wetenschappelijk onderzoek op het vlak van de humane wetenschappen, secundo meer faciliteiten te bieden inzake de opleiding van wetenschappers en tertio het Vlaamse uitgeversbedrijf zowel voor literaire uitgaven als voor meer wetenschappelijke publicaties uit te bouwen.

Hierbij refereer ik aan "De rode telefoon" van Jeroen Brouwers waarin de nood aan Vlaamse uitgeverijen uitvoerig aan bod komt. Het belang van een uitgebalanceerd Vlaams uitgeverslandschap is groot, omdat in Nederland de publicatieruimte van

Keulen

gepopulariseerde wetenschappelijke werken wordt ingevuld door AIO, Assistenten In Opleiding, en OIO, Onderzoekers In Opleiding. Die zijn veel talrijker dan de wetenschappelijke medewerkers en FWO-navorsers in Vlaanderen. Vlamingen hebben het bijgevolg moeilijk om bij Nederlandse uitgeverijen aan de bak te komen. Daarom leg ik de nadruk op het belang van gerenommeerde uitgeverijen in Vlaanderen.

De heer Vandenbroeke gaat ervan uit dat Mijn land in de kering van Van Isacker het prototype is van de volmaakte synthese tussen wetenschappelijke onderbouw en overvloed aan leesgenot dat de allerbeste zuiver literaire genres evenaart of naar de kroon steekt. Dat is op zijn zachtst uitgedrukt zeer discutabel. Het werk is immers moraliserend en vanuit ideologisch oogpunt geschreven. Het lijkt me meer voor de hand liggend studies zoals van Van den Berghe of van Abicht over het joden-vraagstuk of van Reynebeau over de geschiedenis van de Vlaamse beweging nastrevenswaardig te noemen.

De voorzitter : De heer Vandenbroeke heeft het woord.

De heer Chris Vandenbroeke : Ik wil even reageren op de uitlatingen van de heer Keulen. Ik heb als typevoorbeeld de heer Van Isacker gekozen. Mijn persoonlijke voorkeur gaat echter naar de sociale geschiedenis van het Vlaamse volk. Dat zou natuurlijk het beste voorbeeld zijn.

Ik heb niet het minste probleem met enige ideologische inkleuring van een wetenschappelijk werk. De studie van de heer Reynebeau, Het klauwen van de leeuw, vind ik zeer goed gebracht, sterk ge vulgariseerd, vlot en inhoudelijk verantwoord. Men kan het ermee eens zijn of niet, maar het is een goed voorbeeld. De deuren gaan tegenwoordig zonder meer open voor de heer Reynebeau. Dezelfde studie, geschreven door een jong onbekend auteur, wil ik gerust opnemen in mijn lijstje, als ze maar goed gebracht wordt.

De voorzitter : Minister Martens heeft het woord.

Minister Luc Martens : Mijnheer de voorzitter, dames en heren, de heer Vandenbroeke brengt een behartigenswaardig dossier onder onze aandacht. Jonge wetenschappers moeten de kans krijgen hun inzichten bij een breed publiek kenbaar te maken. De wetenschap vervult haar finaliteit of opdracht

niet als ze niet op een bepaald ogenblik een bredere kring bereikt.

U geeft een voorzet. Dat betekent niet dat ik de bal onmiddellijk in het doel zal leggen. Ik zal hem ook niet onverschillig laten verder rollen. Laten we het letterenbeleid als uitgangsbasis nemen. We proberen dit verder uit te bouwen. Ik denk onder meer aan het Fonds voor de Letteren, waar we een aantal nieuwe elementen hebben ingevoerd. Een ervan is het aanvullend honorarium voor de auteur. De publicatiepremie mag in die context worden gezien als het Nederlands auteurs-honorarium. Het is geen premie voor de publicatie op zich. De benaming is ietwat slecht gekozen, want de premie wordt pas betaald nadat het boek is gepubliceerd. Andere publicatiepremies, zoals de premies voor literaire en culturele publicaties, zijn echt bedoeld om een publicatie mogelijk te maken. Daar ligt het onderscheid.

U hebt het eerst over de premies als aanvullend honorarium. Daarvoor beschik ik over een budget van 5 miljoen frank. Dat is een zeer klein budget. Het budget voor deze honoraria werd verhoogd van 80 naar 100 miljoen frank, wat nog steeds veel te weinig is, zeker in vergelijking met Nederland. Bij de volgende begrotingsbespreking wordt het een uitdaging dit en andere voorstellen aan hun haalbaarheid en wenselijkheid te toetsen. Als ik de uitspraken van de minister van Onderwijs hoor, mag ik hopen dat ik na de volgende begrotingsronde over een veel ruimer budget zal beschikken. Ik heb begrepen dat er veel meer geld vrijkomt voor cultuur.

Het huidige budget sluit zo nauw mogelijk aan bij de manier van werken van het Nederlandse Stichtingsfonds voor de Letteren. We proberen ons letterenbeleid op elkaar af te stemmen. De Nederlanders - ze overdrijven enigszins - vinden dat ze worden geplunderd door Vlaamse auteurs die een beroep doen op hun middelen. Dat is ongenueanceerd, maar we moeten wel iets aan dat probleem doen.

Als we met die 5 miljoen frank ook nog de vlot-wetenschappelijke publicaties moeten subsidiëren, putten we de middelen volledig uit. De interpretatie van het begrip wetenschappelijk werk is al vrij ruim opgevat. U verwees naar het boek van de heer Van Isacker. Dat soort boeken wordt nu al gehonoreerd. Onder het oude regime werd dit soort boeken geholpen met steunaankopen. Ik kan u nog tal van voorbeelden geven van boeken die worden gesubsidieerd : De Lage Landen van Raoul Bauer, Het Klauwen van de Leeuw van Marc Rey-

Martens

nebeau, historisch-literaire studies over Streuvels, Rilke, Ruisbroec, Boon en Joyce. Dit zijn werken met een wetenschappelijk karakter, maar toegankelijk voor een breed publiek. Het soort publicaties waar u het over hebt, zijn nog iets wetenschappelijker en hebben dus nog een iets lager vulgariserend gehalte. Als zich morgen werken aandienen met hetzelfde karakter als wat ik beschreef, kunnen ze een additioneel honorarium krijgen uit het budget van 5 miljoen frank. Ik verwijs naar de ervaringen in de praktijk.

Het budget dat dient om publicaties mogelijk te maken, hebben we kunnen optrekken van 4,2 naar 14,2 miljoen frank. We kregen daarvoor steun van minister Van Rompuy. Voor hem heeft deze maatregel positieve consequenties op economisch vlak. Samen met de auteurs worden immers de uitgeverijen gesteund. De economische en de culturele doelstelling worden tegelijk nagestreefd. Op die manier kunnen we ervoor zorgen dat werken als essaybundels, die commerciële risico's met zich meebrengen, toch een kans krijgen. Binnen de huidige bepalingen van de begroting van 1997 kan ik daar echter niet onmiddellijk een antwoord op geven. Toch moeten we dat antwoord zoeken. Daarvoor moeten we samen met andere partners aan tafel gaan zitten. Zo moeten we ons afvragen wat het universitair onderwijs terzake doet. Ook zij dragen hier een deel van de verantwoordelijkheid. Een bijkomende vraag is wat het wetenschappelijk onderzoek in dit verband doet. Als men verklaart wetenschappelijk onderzoek te willen, bedoelt men daarmee dan dat men de laboratoriumsituatie wil voeden? Vindt men dat men deze lijn kan doorzetten om zo het publiek te bereiken? Nog een vraag is wat de verantwoordelijkheid is van het bedrijfsleven, in casu de uitgeverijen. Als we, en naar mijn mening terecht, dit soort publicaties mogelijk willen maken, dan moeten meerdere partners hun verantwoordelijkheid nemen en daartoe de nodige ruimte creëren.

Ik zal antwoorden op de drie concrete vragen. De omschrijving van de literaire genres, en dan in het bijzonder van het essay, kan ruim worden opgevat. Toch zijn er grenzen aan deze definitie: ze is niet eindeloos rekbaar.

Verder acht ik het volledig openstellen van vulgariseerde publicaties voor een publicatiepremie niet mogelijk binnen het beperkte budget. De publicatie van boeken is een zeer dure aangelegenheid, vooral omdat dergelijke werken op de Nederlandstalige markt niet gemakkelijk de grens van 2.000 verkochte exemplaren overstijgen. Binnen heel wat genres is men al tevreden als men 500 exemplaren kan slijten: veel poëziebundels bereiken dat cijfer niet eens, hun verkoop situeert zich rond 200 of 300 exemplaren. Dat drijft de kosten enorm op. We hebben daarnet een aantal toppers opgenoemd, maar die jonge vorsers slagen er niet steeds in die top te bereiken, ook al is hun werk kwalitatief vergelijkbaar. Maar we weten allemaal dat de kunst zijn eigen wetmatigheden kent. Binnen ons budget is dit dus niet mogelijk.

Ten slotte moeten we samen met de uitgever en anderen in een breder kader onderzoeken hoe hiervoor in de toekomst ruimte kan worden gecreëerd. Ik sluit niet uit dat eventuele verruimde mogelijkheden voor een letterenbeleid een rol kunnen spelen in dit verhaal. In het licht van de huidige situatie, moet ik zeggen dat het positief is dat u aandacht vraagt voor deze problematiek en dat ik hiernaar met zeer veel belangstelling luister, maar dat ik binnen de mij toegestane mogelijkheden geen bevredigend antwoord kan geven.

De voorzitter : De heer Vandembroeke heeft het woord.

De heer Chris Vandembroeke : Mijnheer de voorzitter, ik wil u danken omdat ik deze voorzet mocht geven. Om de sportieve beeldspraak te blijven gebruiken: ik begrijp dat de minister de bal nu heeft opgevangen. Ik hoop dat hij deze zo nuttig mogelijk zal gebruiken.

De voorzitter : Het incident is gesloten.

[...]

– *De vergadering wordt gesloten om 15.50 uur.*
